

ΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ "ΚΑΙ"

γιάννης μαΐστρος

ΤΟΜΕΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
Ε. Μ. Πολυτεχνείο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος «Σύνδρομο του ΚΑΙ» πρωτοδιατυπώθηκε ¹ πριν από δύο χρόνια. Μ' αυτόν τον όρο, «**Πληροφορικό Σύνδρομο του ΚΑΙ**», εννοούμε την συμπαράθεση της Πληροφορικής με σχεδόν κάθε σύγχρονη τέχνη, επιστήμη ή κοινωνική δραστηριότητα.

Η ρίζα αυτού του συνδρόμου ή φαινομένου πρέπει να αναζητηθεί βαθιά μέσα στην σύγχρονη κοινωνία μας, όχι μόνο την Ελληνική. Απεικονίζει το **χάσμα** ή την **ασυνέχεια** που αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος ανάμεσα στον εαυτό του και τον υπολογιστή ...

Οι φιλοσοφικές προεκτάσεις αυτής της ασυνέχειας αποτέλεσαν αντικείμενο αναζητήσεων των στοχαστών του αιώνα μας αλλά και του προηγούμενου. Επειδή ο άνθρωπος νιώθει **αποξενωμένος** από τα εργαλεία που ο ίδιος έφτιαξε, με κορυφαίες ανάμεσα σ' αυτά τις "σκεπτόμενες μηχανές", βάζει αυτό το ΚΑΙ για να καλύψει με έναν φραστικό σύνδεσμο το **καινό** που αντιλαμβάνεται να τον χωρίζει από αυτά.

Έτσι, ακούμε και διαβάζουμε γύρω μας : Ιατρική ΚΑΙ Υπολογιστές, Μαθηματικά ΚΑΙ Πληροφορική, Άμυνα ΚΑΙ Πληροφορική, Ζωγραφική ΚΑΙ Υπολογιστές, ή ... **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ !** Αυτή η γραμματική ενότητα που επιχειρείται γίνεται με σκοπό να υποδηλώσει μια σχέση ανάμεσα σε μια επιστήμη, μια τέχνη ή μια **κοινωνική λειτουργία** (όπως η Εκπαίδευση) με ένα **εργαλείο** (τον Υπολογιστή). Ωστόσο, δεν λέμε εύκολα «Εκπαίδευση και Τηλεόραση», γιατί αυτή, η τελευταία, έχει γίνει πια αναπόσπαστο μέρος της ΔΙΚΙΑΣ μας διασκέδασης ή ενημέρωσης! Αποτελεί η τηλεόραση ένα μέσο κι ένα εργαλείο που βρίσκεται σε **συνέχεια** με τον σύγχρονο κοινωνικό άνθρωπο, ενώ ο υπολογιστής είναι ένα σύνθετο εργαλείο που δεν το ξέρουμε ακόμη καλά, κι είμαστε αρκετά **ξένοι** προς αυτό.

ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ "ΚΑΙ" ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στον χώρο της εκπαίδευσης ο Υπολογιστής και η αντίστοιχη τεχνολογία μας οδηγούν στην **ανατροπή των παραδοσιακών αντιλήψεων** για την εκπαιδευτική διαδικασία, κι εδώ αρχίζουν οι συγκρούσεις που φανερώνουν ακριβώς αυτό το χάσμα που αναφέραμε πιο πάνω. Οι συγκρούσεις συμβαίνουν σε όλα τα επίπεδα, στη **συνείδηση** του κάθε πολίτη, του δασκάλου, του μαθητή που παλεύουν με τις αντιλήψεις τους, και σε **κοινωνικό επίπεδο** ανάμεσα στους απολογητές του σύγχρονου εργαλείου κι αυτούς που επιθυμούν την διατήρηση του παραδοσιακού σχολείου.

Σήμερα ακόμη επιβιώνει η κλασική εκπαιδευτική διαδικασία, τα **μαθήματα** έχουν σαφή

όρια μεταξύ τους και αυστηρό **περιεχόμενο**, τεμαχίζονται σε διδακτικές **ώρες** και απαιτούν πολλή απομνημόνευση και λίγη σκέψη. Τέλος αποδεικνύονται σε μεγάλο βαθμό κοινωνικά **άχρηστα**. Και για να μην αναδειχθεί απ' τα παραπάνω η χρησιμοθηρία ως υπέρτατη αξία, τολμούμε να πούμε ότι οι γνώσεις που προσφέρουν τα σημερινά μαθήματα είναι μηδαμινές μπροστά στον πλούτο και την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου, του κόσμου της τεχνολογίας της τέχνης και της επιστήμης! Απ' τη μια δεν προσφέρουν γνώση κι απ' την άλλη δεν διδάσκουν μεθόδους παραγωγής γνώσης ².

Η παραδοσιακή μορφή της εκπαιδευτικής διαδικασίας εξυπηρετούσε **παλιότερες κοινωνικές ανάγκες**: Η τάξη, ο δάσκαλος στην έδρα, ο μαυροπίνακας με την κιμωλία, το βιβλίο, το τετράδιο και το μολύβι κι ακόμη το κουδούνι και η αυλή.

Σήμερα, η νέα τεχνολογία μπορεί να εξυπηρετήσει τις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και προσφέρεται ως ένα πρώτης τάξης **μέσο για να μάθουμε τον πολύπλοκο κόσμο γύρω μας** ³: Ο υπολογιστής με την οθόνη, το χειριστήριο με την γραφίδα και τον αναγνώστη κειμένου, ή αργότερα με το μικρόφωνο, η πληροφορική με την ηλεκτρονική βιβλιοθήκη τα αρχεία και τα σημειωματάρια, τους αυτοματισμούς που επιτρέπουν διορθώσεις και συνθέσεις, τις διάφορες τεχνικές επανάληψης γεγονότων για ανάλυση και μελέτη (όπως η κρούση σωμάτων σε αργή κίνηση), την εξομοίωση διαδικασιών που ουδέποτε θα είχαν γίνει προσιτές στον άνθρωπο δίχως τον υπολογιστή (όπως η κίνηση των ουρανίων σωμάτων, ή η πρόβλεψη του καιρού).

Αν αυτά τα εργαλεία που υπάρχουν σήμερα, δεν αξιοποιηθούν κατάλληλα από τον σημερινό πολίτη θα κινδυνεύσει να χαρακτηριστεί "αγράμματος" σε κοινωνικό επίπεδο, ενώ σε ατομικό θα βιώνει καθημέρα την **αποξένωσή** του από το περιβάλλον του.

Οι **θεσμοί** που επιβιώνουν όπως η διδακτική ώρα, ως εκπαιδευτική μονάδα, ή η στατική γνώση του βιβλίου **δεν είναι δυνατόν να προσφέρουν την γνώση** στον μαθητή του αιώνα μας. Αν η γεωγραφία, η ανθρωπολογία και η βιολογία παραμείνουν αποστεωμένα μαθήματα καταδικάζουν τον μαθητή σε αποξένωση από τον κόσμο ΤΟΥ!

Ωστόσο, το να προστεθούν ορισμένες ώρες διδασκαλίας της Πληροφορικής στο ήδη φορτωμένο πρόγραμμα του σχολείου, δεν μειώνει το χάσμα ανάμεσα στον πολίτη και τα δημιουργήματά του. Οποιοσδήποτε απόπειρες εκσυγχρονισμού όπως ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ επισημοποιούν και **θεσμοθετούν κοινωνικά μία οντολογική ασυνέχεια**.

Λύσεις όπως αυτές που ακούγονται συχνά στις μέρες μας, και που **συμπλέκουν** την Πληροφορική με άλλα μαθήματα ενώ ταυτόχρονα τα αφήνουν αναλλοίωτα είναι καταδικασμένες εκ προοιμίου. Αν για παράδειγμα προσθέσουμε κάποιες ώρες διδασκαλίας των υπολογιστών ως **μαθήματος**, δίπλα στα Αρχαία, την Γλώσσα ή τα Μαθηματικά και την Φυσική τότε θα έχουμε συμβάλει στο μέγιστο του χάσματος ανάμεσα στον άνθρωπο και το εργαλείο του. Εδώ είναι προφανής και η διάσταση του σχολείου με την υπόλοιπη κοινωνία. Βλέπουμε δηλαδή να **διαχέεται η ασυνέχεια και σε κοινωνικό επίπεδο!**

Η διαδικασία ανατροπής του παραδοσιακού σχολείου που θα ταίριαζε περισσότερο σε ένα εργαλείο σαν τον υπολογιστή θα μπορούσε να ονομαστεί **Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση**. Κι αντί να λέμε «Εκπαίδευση και Πληροφορική» ίσως θάπρεπε να

αναζητάμε την «**ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**» ή την «**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ**»⁴.

Κι αυτό γιατί οποιαδήποτε μηχανιστική εισαγωγή της Νέας Τεχνολογίας στο σημερινό σχολείο θα φέρει μόνο αρνητικά αποτελέσματα. Το χάσμα ανάμεσα στον άνθρωπο και την "έξυπνη μηχανή" θα μεγαλώσει και η αποξένωση του ανθρώπου από το δημιούργημά του θα τον φέρει αργά ή γρήγορα αντιμέτωπο μ' αυτό!

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ

Όταν γίνεται με σοβαρότητα η διάγνωση του "Συνδρόμου του ΚΑΙ" στην εκπαιδευτική διαδικασία διανύεται ο μισός δρόμος προς την άρση της ασυνέχειας. Η κοινωνία μας οφείλει να κατακτήσει τις σύγχρονες γνώσεις και να γκρεμίσει τους "μικρούς θεούς" που ξαναστήνονται από τις κοινωνικές δυνάμεις που έχουν συμφέρον να μυθοποιούν την τεχνολογία. Από την άλλη μεριά και η φιλοσοφική στάση που μπορεί να έχει κανείς, να *στέκεται εκστατικός μπροστά στο δημιούργημα του ανθρώπου*, συμβάλλει στην απομάκρυνση του ανθρώπου από την αλήθεια.

Όταν ο Κοπέρονικος χτύπησε την πρώτη ασυνέχεια λέγοντας ότι η γη είναι συνέχεια του σύμπαντος βρήκε τις γνωστές αντιδράσεις, όταν ο Δαρβίνος ισχυρίστηκε την συνέχεια του ανθρωπίνου όντος με το ζωϊκό βασίλειο αντιμετωπίστηκε με κοινωνική κατακραυγή και, τέλος, η άποψη του Φρόντ ότι ο άνθρωπος πρέπει να νιώθει ευτυχής που γνωρίζει έστω κι ένα μικρό μέρος του υποσυνειδήτου του, που είναι αναπόσπαστο μέρος του, χρειάστηκε χρόνια για να περάσει στη σφαίρα της αντίληψης.

Η τέταρτη ασυνέχεια εντοπίστηκε από τον Κ. Μάρξ, που με εξαιρετική καθαρότητα διατύπωσε την άποψη ότι **τα εργαλεία**, δημιουργήματα του ανθρώπου αποτελούν **συνέχειά** του.

Η σημερινή κοινωνία έφτιαξε τις "λογικές μηχανές" και αντιστέκεται στην αποδοχή της συνέχειας αυτής. Ειδικότερα στην εκπαίδευση, το Σύνδρομο του ΚΑΙ, αποκτά μεγάλη σημασία γιατί ο σκοπός της εκπαίδευσης προϋποθέτει παραγωγή και σύνθεση νέας γνώσης, κι όχι απλή παράθεση σκουριασμένων ιδεών.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Σήμερα, υπάρχουν τα εργαλεία με τα οποία μπορούμε να σχεδιάσουμε τις εκπαιδευτικές διαδικασίες, σύμφωνα με τις υψηλές απαιτήσεις της κοινωνίας, είναι οι **υπολογιστικές διατάξεις** και τα **συστήματα με τεχνητή νοημοσύνη**. Ήδη έχουν αρχίσει και στη χώρα μας να σχεδιάζονται τέτοια συστήματα υποδομής. Ο μόνος τρόπος για να μην αποξενωθεί ο άνθρωπος από το δημιούργημά του και τον υπόλοιπο κόσμο είναι η **γνώση**.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από τον Καθηγητή Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Γιώργο Φιλοζύπρου

2. Γ. Μαΐστρος, "**Παράγωγή Γνώσης - Πληροφορία**", Η ΑΥΓΗ 29 Απρ. 1987
3. Γ. Μαΐστρος, "**Ο Υπολογιστής στο Σχολείο**", Η ΑΥΓΗ 16 Μάη 1987
4. Bruce Mazlish, "**The Fourth Discontinuity**", στο PERSPECTIVES OF THE COMPUTER REVOLUTION, Prentice Hall, ed. Z.W.Pylyshyn, 1970.